

14. Uholovno-protsesual'nyy kodeks Respubliki Moldova ot 14.03.2003 [Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova from March 14, 2003]. URL: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397729. [in Russ.]

15. O gosudarstvennoy zashchitne poterpevshih, svideteley i inyh uchastnikov ugolovnoho sudoproizvodstva [On state protection of victims, witnesses and other participants in criminal proceedings] : Federal'nyy zakon Rossiyskoy Federatsyi ot 20.08.2004 (s izmeneniyami i dopolneniyami). URL : <http://base.garant.ru/12136633/>. [in Russ.]

16. Kachmar, B. M. (2017) Mekhanizm zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi (kryminalnyi protsesualnyi aspekt) [Mechanism for ensuring the safety of persons involved in criminal proceedings (criminal procedural aspect)] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 198 p. [in Ukr.]

17. Proyekt Zakonu Ukrayiny pro zabezpechennya bezpeky uchastnykiv kryminal'noho sudochynstva ta inshyh osib v interesah pravosuddya vid 12.11.2021 (napravleno na rozhyad 12 lyp. 2021 r.) [Draft Law of Ukraine on Ensuring the Security of Participants in Criminal Proceedings and Other Persons in the Interests of Justice from July 12, 2021 № 5751 (sent for consideration from July 12, 2021)]. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72472. [in Ukr.]

ABSTRACT

Oleksii Boiko, Valerii Lytvynov. Problems of ensuring the safety of participants in the criminal process in Ukraine. The article deals with problems of ensuring the safety of participants in the criminal process of Ukraine. The authors analyze the legislation of Ukraine and other countries, in particular the Republic of Belarus, the Republic of Moldova and others, on the application of security measures to participants in criminal proceedings. Based on the analysis of legislation and theoretical developments, the authors raise the issue of the need to enshrine a separate section in the Criminal Procedure Code of Ukraine (hereinafter – CPC of Ukraine) which will regulate the grounds and procedure for security measures of criminal proceedings. According to the results of the analysis of the draft legislation of Ukraine on ensuring security measures for participants in criminal proceedings, it is indicated that the CPC of Ukraine should provide for the duty of investigators, prosecutors, investigating judges and courts to take measures for ensuring security of participants in criminal proceedings. In order to ensure the safety of all persons who are involved in criminal proceedings, it is proposed to expand their list. Namely, to provide for the application of security measures to: 1) a young person from the age of eleven to the age when criminal liability arises, who has committed a socially dangerous act under the Law of Ukraine on Criminal Liability; 2) a person who has committed a socially dangerous act in a state of insanity provided for by the Law of Ukraine on Criminal Liability; 3) a person who committed a criminal offense in a state of sanity, but fell ill with a mental illness before sentencing; 4) persons involved in the interrogation, namely teachers, psychologists or doctors. Based on the study, the authors substantiate the need and ways to improve the norms of the CPC of Ukraine to ensure the safety of participants in criminal proceedings.

Keywords: *criminal proceedings, investigations, criminal trial, participants in criminal proceedings, security measures.*

УДК 343.133

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-612-619

Надія БУБЛИК©

доктор філософії в галузі права
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСОБИ, СТОСОВНО ЯКОЇ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОБВИНУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Здійснено аналіз юридичної відповідальності особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність. Констатовано, що відповідальність особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, можна поділити на декілька видів: майнова, організаційна та прямий (фізичний) примус. Наголошено, що кожен з вищезазначених видів має свої форми, а саме: майнова відповідальність (накладення грошового стягнення за неявку за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, за порушення особистого зобов'язання, стягнення застави у дохід держави);

© Н. Бублик, 2021

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6312-667X>

Nadezhda_Sergeevna@i.ua

2) застосування примусу (привід, примусове відібрання біологічних зразків, примусове відкриття сховищ під час обшуку); 3) організаційна (процедурна) відповідальність (застосування більш суворих запобіжних заходів чи більшого розміру застави внаслідок порушення раніше застосованих запобіжних заходів, здійснення спеціального досудового розслідування та спеціального судового провадження внаслідок неприбуття на виклик, видалення обвинуваченого із зали судового засідання, визнання недопустимими доказів, які отримані з порушенням порядку або не були відкриті стороні обвинувачення в порядку ст. 290 КПК України).

Ключові слова: відповідальність, особа, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, кримінальне провадження, процесуальний статус, підозрюваний, обвинувачений.

Постановка проблеми. Треба зазначити, що юридична відповідальність може наставати за наявності відповідних підстав, до яких в теорії права відносять такі: 1) факт учинення небезпечного діяння (правопорушення) – фактична підстава. Тобто наявність суспільно шкідливої або суспільно небезпечної поведінки; 2) наявність норми права, яка забороняє таку поведінку та встановлює відповідні санкції – нормативна підстава; 3) відсутність підстав звільнення від юридичної відповідальності: у законах можуть міститися посилання на обставини, що виключають неправомірність діяння, а отже, і відповідальність; 4) наявність правозастосовного акта: рішення компетентного органу, яким покладається юридична відповідальність, визначаються вид та міра державного впливу – процесуальна підстава.

Аналізуючи відповідальність особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, обмежуватимемося відповідальністю за порушення кримінальних процесуальних обов'язків. Тобто не розглядатимемо кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень, а також цивільно-правову відповідальність за шкоду, спричинену вчиненням кримінального правопорушення.

Треба також враховувати, що важливе значення має і підготовка працівників правоохоронних органів. Відповідальність особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність згідно з чинним законодавством, визначається саме працівниками правоохоронних органів, але підготовка вказаних працівників здійснюється на низькому рівні. Слушною щодо цього є думка І. Пирога, який зазначає, що відсутність зацікавленості у використанні своїх знань, тобто функціонального компоненту, призводить до зниження гносеологічного та нормативного – зникає бажання підвищувати рівень своїх спеціальних та юридичних знань. Звідси – плінність кадрів, особливо серед випускників закладів вищої освіти МВС. За даними Донецького юридичного інституту, серед випускників, що закінчили експертний факультет, кожний п'ятий звільняється протягом першого року професійної діяльності. Молоді спеціалісти з юридичною освітою та певними знаннями в галузі техніки знаходять їх застосування в інших галузях промисловості та бізнесу [1, с. 83].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблемні питання щодо класифікації відповідальності особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, досліджували Р. Білокінь, І. Гловюк, О. Капліна, Л. Лобойко, В. Січко та інші науковці.

Метою статті є аналіз наукової полеміки стосовно відповідальності особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Виклад основного матеріалу. Відповідальність особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, можна поділити на декілька видів. До першого виду належить майнова відповідальність.

І. Гловюк характеризує грошове стягнення як захід забезпечення кримінального провадження, який застосовується до учасників кримінального провадження за невиконання процесуальних обов'язків без поважних причин, пов'язаний із несприятливими наслідками у покладенні на особу обов'язку зазнати обмеження майнового характеру [2, с. 339].

Р. Білокінь визнає накладення грошового стягнення кримінальною процесуальною відповідальністю, під час застосування якої на особу покладається новий процесуальний обов'язок щодо зазнання втрат майнового характеру [3, с. 129].

Встановлено, що неприбуття на виклик слідчого, прокурора, слідчого судді, суду є найбільш поширеною підставою для накладення грошового стягнення. Таке стягнення може бути накладене виключно на таких осіб, як: підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Тобто на осіб, які були викликані, але не мають одного з

вищезазначених процесуальних статусів, грошове стягнення в порядку ст. 139 КПК України не може бути накладене.

Водночас особливістю природи виклику є те, що в окремих випадках особа вважається викликаною і тоді, коли повістку про виклик вручено не їй особисто, а дорослим членам її сім'ї чи адміністрації за місцем роботи. Якщо розглядати виклик як обов'язкову частину певної кримінальної процесуальної процедури, то його здійснено у належний спосіб. Однак неявка особи за таким викликом не містить суб'єктивного бажання особи не виконати обов'язок прибуття за викликом, якщо в матеріалах кримінального провадження відсутні відомості, які підтверджують, що члени сім'ї чи адміністрація за місцем роботи повідомила особу про те, що її викликають.

Треба також зазначити, що кримінальним процесуальним законом передбачено обставини, які виключають відповідальність за неприбуття за викликом. Згідно зі ст. 138 КПК України поважними причинами неприбуття особи на виклик є: 1) затримання, тримання під вартою або відбування покарання; 2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення; 3) обставини непереборної сили (епідемії, військові дії, стихійні лиха або інші подібні обставини); 4) відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо; 5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад; 6) смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю; 7) несвоєчасне одержання повістки про виклик; 8) інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик [4].

Правозастосовним актом, на підставі якого накладається грошове стягнення, є ухвала слідчого судді або суду. Що характерно, рішення про накладення грошового стягнення ухвалюється не лише за клопотанням слідчого, прокурора, але й за власною ініціативою слідчого судді, суду.

Слушним видається зауваження Н. Карпова та А. Штанька стосовно необхідності погодження прокурором клопотання слідчого про накладення грошового стягнення [5, с. 74].

Слід зазначити, що, хоча ст. 144 КПК України покладає повноваження звертатися з клопотанням про накладення грошового стягнення як слідчому, так і прокурору, однак п. 5 ч. 2 ст. 40 КПК України уповноважує слідчого звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Ми підтримуємо думку Г. К. Кожевникова, який зауважує, що здійснення нагляду прокурором за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням вимагає від нього активної участі у кримінальному провадженні, тому прокурор повинен перевірити додержання вимог закону під час вирішення питання слідчим про накладення грошового стягнення. Передусім прокурор перевіряє відповідність форми і змісту клопотання про накладення грошового стягнення [5, с. 74; 6, с. 92].

У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на те, що слідчий суддя чи суд, який розглядає питання про накладення грошового стягнення за неявку на виклик, вирішує питання про притягнення до відповідальності особи за невиконання обов'язку, який було покладено цим самим слідчим суддею або судом. У цьому разі можуть бути сумніви щодо об'єктивності слідчого судді або суду, оскільки неприбуття особи за викликом змушує цього суддю відкласти певне засідання. Крім того, виникає питання, чи дійсно особа отримала повістку про її виклик.

Що характерно, ухвала про накладення грошового стягнення не підлягає апеляційному оскарженню. Тільки якщо ця ухвалу було постановлено без участі особи, на яку накладено стягнення, така ухвала може бути скасована тим самим слідчим суддею або судом, який постановив ухвалу.

Також грошове стягнення може бути накладене на підозрюваного, обвинуваченого у разі невиконання ним обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України. До таких обов'язків належать: 1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю; 2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду; 3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи; 4) утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим

суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом; 5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом; 6) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності; 7) докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання; 8) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну; 9) носити електронний засіб контролю [4].

Також разом із накладенням грошового стягнення особа, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, може бути притягнута до відповідальності на підставі порушення умов застосування запобіжного заходу у вигляді застави. Рішення про звернення застави в дохід держави ухвалюється слідчим суддею або судом.

Характерно, що кримінальне процесуальне законодавство не передбачає звернення частини застави в дохід держави у разі порушення умов запобіжного заходу. Частково застава може бути звернута в дохід держави виключно для виконання вироку в частині майнових стягнень (ч. 11 ст. 182 КПК України).

Окрім майнової відповідальності, кримінальне процесуальне законодавство передбачає низку заходів, що полягають у примусовому (у тому числі силовому) виконанні дій, які мали б бути здійснені учасником кримінального провадження на виконання відповідної вимоги слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

У загальнолексичному значенні термін «примус» – це натиск із чийого боку, примушування, зусилля над собою, зумовлена кимось або чимось необхідність діяти у певний спосіб, незалежно від бажань [7, с. 940].

Процесуальний примус варто розуміти як підконтрольну державі систему процесуальних засобів забезпечувального характеру, яка застосовується під час кримінального провадження слідчими, прокурорами та суддями до учасників кримінального судочинства за наявності для цього підстав, передбачених у КПК України, з метою усунення реальних і можливих перепон виконанню завдань кримінального провадження. Наслідками застосування кримінально-процесуального примусу є накладання на особу порушника стягнень фізичного, морального, психологічного та матеріального характеру [8, с. 149–150].

Як зазначає А. Благодир, особлива специфіка правовідносин, що виникають в результаті кримінально-процесуальної діяльності, зумовлює необхідність істотного обмеження прав громадян. Особа у сфері судочинства поставлена в такі умови, що їй часто необхідно визначати лінію своєї поведінки щодо добровільного виконання обмежень, що передбачаються нормами кримінально-процесуального права. Тому всі учасники кримінально-процесуальної діяльності повинні діяти в межах, визначених законом. Для випадків, коли добровільно виконувати приписи закону немає бажання, передбачено інститут кримінально-процесуального примусу [9, с. 99].

Першим заходом є привід, який полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час (ч. 1 ст. 140 КПК України).

Привід може бути застосований до таких учасників, як підозрюваний, обвинувачений та свідок (ч. 3 ст. 140 КПК України). Отже, цей захід забезпечення може бути застосований до особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність (в окремих випадках, вона навіть може перебувати у статусі свідка).

Наступним заходом є примусове відібрання біологічних зразків, яке здійснюється в порядку, передбаченому ч. 3 ст. 245 КПК України, за ухвалою слідчого судді, суду у разі, якщо особа відмовляється надати біологічні зразки добровільно.

Примусово також може здійснюватися відкриття закритих приміщень, сховищ та речей, якщо під час обшуку присутні особи відмовляються їх відкрити або обшук проводиться за відсутності осіб, які володіють житлом чи приміщенням, в якому проводиться обшук.

Третьою формою відповідальності особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, є вжиття організаційних заходів внаслідок невиконання обов'язків, покладених на особу, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Зокрема, у разі невиконання обов'язків, покладених на підозрюваного, обвинуваченого рішенням про застосування раніше обраного запобіжного заходу, до такої особи може бути застосовано більш суворий запобіжний захід.

За ступенем суворості запобіжні заходи прийнято поділяти на такі: особисте зобов'язання, особиста порука, застава, домашній арешт, тримання під вартою. При

цьому закон містить лише посилання, що особисте зобов'язання є найбільш м'яким, а тримання під вартою – найбільш суворим запобіжним заходом. Однак їх поділ «усередині» є дискусійним, оскільки в ч. 1 ст. 176 КПК України запобіжні заходи розміщені так, як нами зазначено у тексті, але в подальшому ст. 181 КПК України (домашній арешт) розміщено раніше, ніж ст. 182 КПК України (застава).

В окремих випадках, передбачених ч. 2 ст. 183 КПК України, невиконання покладених обов'язків дозволяє застосовувати тримання під вартою до особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні нетяжкого злочину раніше несудимою особою.

Також у разі порушення умов раніше застосованого запобіжного заходу застави розмір застави може бути збільшений. У такому разі запобіжний захід не змінюється на більш суворий, однак більш суворими стають умови запобіжного заходу застави (через збільшення суми застави).

Наступною формою організаційної відповідальності є здійснення кримінального провадження без участі особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Зокрема, згідно з ч. 5 ст. 139 КПК України ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (непривітання на виклик без поважної причини більше ніж два рази) підозрюваним, обвинуваченим та оголошення його у міждержавний та/або міжнародний розшук є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження.

Однак для забезпечення права на захист особи, щодо якої здійснюється спеціальне кримінальне провадження, п. 8 ч. 2 ст. 52 КПК України передбачено обов'язкову участь захисника. Як слушно зазначає Н. Черняк, нагальною проблемою є відсутність об'єктивної можливості спілкування захисника і підзахисного, що дуже послаблює позиції сторони захисту і призводить іноді до неузгодженості дій. Підзахисний має право і має впливати на визначення стратегії захисту. Як наслідок, захисник не має змоги в повному обсязі вивчити доказові матеріали, тому що оперує фактами, які здебільшого зібрані стороною обвинувачення і, як правило, мають конкретно визначену структуру [10, с. 190].

Характерною особливістю здійснення спеціального досудового розслідування чи судового провадження є те, що це рішення ухвалюється з огляду на фактичну відсутність підозрюваного чи обвинуваченого. Висновки про наявність у особи мети ухилення від слідства та суду (суб'єктивної складової) робляться на основі об'єктивних даних про відсутність особи за місцем проживання та іншими відомими місцями перебування.

Це цілком закономірно, оскільки встановлення мети, за якою особа не з'являється до органу досудового розслідування або суду, є достатньо трудомістким процесом та не в змозі гарантувати отримання відомостей про те, що особа дійсно переховується і робить це з метою ухилення від слідства та суду. Зокрема, в деяких випадках підозрюваний чи обвинувачений може переїхати в іншу місцевість (у тому числі й за кордон) на постійну роботу чи тривале лікування, може й бути вбитий чи померти від певної хвороби в умовах, коли його труп не знайдено, або ж знайдено, але не ідентифіковано.

Також формою організаційної відповідальності є видалення обвинуваченого із зали судового засідання тимчасово або на весь час судового розгляду. Можливість такого видалення передбачено ст. 330 КПК України. Видалення обвинуваченого із зали судового засідання можливе у разі повторного порушення обвинуваченим порядку судового засідання або невиконання розпоряджень головуючого.

Наслідком видалення обвинуваченого із зали судового засідання є неможливість отримання обвинуваченим відомостей про його перебіг, неможливість обвинуваченого брати участь у дослідженні доказів, судових дебатах та неможливість виступу з останнім словом. Отже, є обмеження прав на захист обвинуваченого. Тому для гарантування обвинуваченому його прав на захист у разі видалення із зали судового засідання, у разі відсутності захисника суд зобов'язаний залучити захисника за призначенням.

Наступною формою організаційної (процедурної) відповідальності є недопустимість доказів, які містяться у матеріалах, які не були відкриті іншої стороні в порядку ст. 290 КПК України. Ця відповідальність поширюється як на сторону захисту, так і на сторону обвинувачення. Водночас для сторони обвинувачення така відповідальність має свої особливості, які впливають з особливостей процедури

відкриття стороною захисту матеріалів у порядку ст. 290 КПК України.

Відповідно до ч. 6 ст. 290 КПК України сторона захисту зобов'язана надати доступ та можливість скопіювати будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них. Отже, обов'язок сторони захисту обмежується наданням доступу до речових доказів та документів. Тобто відомості, отримані внаслідок опитування підозрюваним, його захисником певних осіб під час досудового розслідування, відкривати не обов'язково.

Вважаємо за необхідне зазначити, що відповідальність сторони захисту у доказуванні є доволі специфічним видом відповідальності з кількох причин. Кримінальне процесуальне законодавство містить зобов'язання лише сторони обвинувачення відкрити матеріали в порядку ст. 290 КПК України. Для сторони захисту участь у доказуванні є правом, а не обов'язком. Так само вирішення питання про відкриття чи не відкриття певних матеріалів здійснюється стороною захисту залежно від її бажання. Однак цілком обґрунтованою є позиція законодавця, якою встановлено правило, відповідно до якого сторона захисту, у разі її добровільного рішення збирати певні докази та в подальшому використовувати їх у суді, зобов'язана діяти в загальному порядку, а недотримання цієї процедури матиме наслідки у вигляді недопустимості доказів.

Так само до організаційної відповідальності особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, можливість визнання недопустимими доказів, зібраних стороною захисту з порушенням порядку їх отримання. У цьому випадку можна заперечити, посилаючись на ч. 3 ст. 62 Конституції України, згідно з якою обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом [11]. Водночас, хоча у цій нормі міститься заборона покладення таких доказів саме в основу обвинувачення, в цій нормі немає прямого дозволу використання доказів, отриманих незаконним шляхом, для доведення невинуватості.

На підтвердження треба звернутися до ч. 1 ст. 87 КПК України, в якій зазначено, що доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПК України. При цьому участь сторони захисту у доказуванні відрізняється від сторони обвинувачення тільки за способами збирання доказів.

У протилежному разі сторона захисту могла би подавати суду докази, які отримані незаконним шляхом. Наприклад, сторона захисту в окремих випадках може мати як мотив, так і можливість схилити певну особу давати певні показання шляхом погроз, шантажу, насильства тощо або ж викрасти чи забрати силою певний документ або речовий доказ.

Висновки. Отже, розглядаючи питання про внутрішню структуру відповідальності особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, та пропонуючи виділяти такі форми відповідальності, як майнова, організаційна та прямий (фізичний) примус, ми ґрунтувалися на формі та меті впливу на особу. Тож призначенням майнової відповідальності є превентивні дії, коли особа, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, знаючи про можливість притягнення до відповідальності, не порушуватиме обов'язків для не притягнення її до відповідальності у майбутньому, а також виховні дії, коли після притягнення до відповідальності особа може не порушувати ці обов'язки в майбутньому. Призначенням примусу є забезпечення ефективного виконання конкретної процесуальної дії, незалежно від небажання чи спротиву її учасників. Призначенням організаційної відповідальності є як превентивні та виховні дії (у випадку застосування більш суворих запобіжних заходів та збільшення розміру застави), так і забезпечення досягнення загальних цілей кримінального провадження, коли в разі неможливості добитися певних дій від особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність (дотримуватися порядку в судовому засіданні, з'являтися на виклик), застосовується альтернативна процедура, яка не потребуватиме участі особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність. Правопорушенням, як підставою для притягнення до відповідальності, є невиконання відповідних рішень чи законних вказівок суду, слідчого судді, прокурора, слідчого, дільничного.

Список використаних джерел

1. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар ; відп. ред. : Ківалов С. В. та ін. Харків : Одіссей, 2013. 1104 с.

3. Білокінь Р. М. Умови та порядок накладення грошового стягнення у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2016. № 21. С. 126–129.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/>.
5. Карпов Н., Штанько А. Накладення грошового стягнення на учасників кримінального провадження (діагностика проблеми). *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 70–78.
6. Блажівський С. М., Козьяков І. М., Толочко О. М. та ін. Актуальні питання кримінального процесу України : навч. посібник ; за заг. ред. Є. М. Блажівського. Київ : Національна академія прокуратури України ; Центр учбової літератури, 2013. 304 с.
7. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.
8. Дерев'янка М. Щодо ознак кримінально-процесуального примусу. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 7. С. 147–150.
9. Благодир А. Обмеження прав особистості у сфері кримінального судочинства. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 3. С. 96–99.
10. Черняк Н. П. Процесуальні гарантії реалізації права підозрюваного на захист у рамках спеціального досудового розслідування. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 2 (Т. 3). С. 189–193.
11. Конституція України від 28.06.1996. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Надійшла до редакції 09.12.2021

References

1. Pyrih, I. V. (2015) Teoretyko-prykladni problemy ekspertnoho zabezpechennya dosudovoho rozsliduvannya [Theoretical and applied problems of expert support of pre-trial investigation] : monohraf. Dnipropetrovsk : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD, 432 p. [in Ukr.].
2. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy: nauk.-prakt. komentar [Criminal Procedure Code of Ukraine: scientific-practical. commentary] ; vidp. red. : Kivalov S. V. ta in. Kharkiv : Odissey, 2013. 1104 p. [in Ukr.].
3. Bilokin', R. M. (2016) Umovy ta poryadok nakladennya hroshovoho styahnnennya u kryminal'nomu provadzhenni [Conditions and procedure for imposing a fine in criminal proceedings]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya : Yurysprudentsiya*. № 21, pp. 126–129. [in Ukr.].
4. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 [Conditions and procedure for imposing a fine in criminal proceedings]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/>. [in Ukr.].
5. Karpov, N., Shtan'ko, A. (2014) Nakladennya hroshovoho styahnnennya na uchasykyv kryminal'noho provadzhennya (diahnostyka problemy) [Imposition of a fine on participants in criminal proceedings (diagnosis of the problem)]. *Naukovyy chasopys Natsional'noyi akademiyi prokuratury Ukrainy*. № 1, pp. 70–78. [in Ukr.].
6. Blazhivs'kyy, Ye. M., Koz'yakov, I. M., Tolochko, O. M. ta in. (2013) Aktual'ni pytannya kryminal'noho protsesu Ukrainy [Current issues of criminal procedure of Ukraine] : navch. posibnyk ; za zah. red. Ye. M. Blazhivs'koho. Kyiv : Natsional'na akademiya prokuratury Ukrainy ; Tsentri uchbovoyi literatury, 304 p. [in Ukr.].
7. Velykyy tлумачnyy slovnyk ukraiyins'koyi movy [Large explanatory dictionary of the Ukrainian language] / uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv ; Irpin' : Perun, 2004. 1440 p. [in Ukr.].
8. Derevyanko, M. (2013) Shchodo oznak kryminal'no-protsesual'noho prymsu [On the signs of criminal procedural coercion]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 7, pp. 147–150. [in Ukr.].
9. Blahodyr, A. (2011) Obmezheniya prav osobystosti u sferi kryminal'noho sudochynstva [Restrictions of individual rights in the field of criminal justice]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 3, pp. 96–99. [in Ukr.].
10. Chernyak, N. P. (2020) Protseptual'ni harantyyi realizatsiyi prava pidozryuvanoho na zakhyst u ramkakh spetsial'noho dosudovoho rozsliduvannya [Procedural guarantees of realization of the right of the suspect to protection within the limits of special pre-trial investigation]. *Visegrad Journal on Human Rights*. № 2 (Vol. 3), pp. 189–193. [in Ukr.].
11. Konstytutsiya Ukrainy vid 28.06.1996 [The Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Nadiia Bublyk. Responsibility of the person in respect of which accusing activities for violation of criminal procedural obligations is carried out. The article analyzes the legal responsibility of the person against whom the accusatory activity is carried out. It is stated that the responsibility of the person against whom the prosecution is carried out arises in case of non-compliance with the law or the lawful request of the investigator, prosecutor, investigating judge or court embodied in the procedural decision or oral request during the proceedings, and may take the following forms: 1) property liability

(imposition of a penalty for non-appearance on summons to the investigator, prosecutor, investigating judge, court, for breach of personal obligation, recovery of bail to state revenue); 2) use of coercion (record, forced taking of biological samples, forced opening of storage facilities during a search); 3) organizational (procedural) liability (application of stricter precautionary measures or larger bail due to violation of previously applied precautionary measures, special pre-trial investigation and special court proceedings due to non-appearance on summons, inadmissibility of evidence obtained in violation of the procedure or were not opened to the prosecution in accordance with Article 290 of the CPC of Ukraine.

The article notes that the liability of the defense in evidence is a rather specific type of liability for several reasons. One of them is the right of the defense to participate in the evidence, not the obligation. Similarly, the defense decides whether or not to disclose certain materials, depending on its wishes.

It is emphasized that legal liability may arise in the presence of appropriate grounds: 1) the fact of the formation of a dangerous act (offense) – the factual basis; 2) the existence of a rule of law prohibiting such conduct and appropriate sanctions – the regulatory basis; 3) grounds for exemption from liability for liability: may contain references to laws that exclude the illegality of activities, and hence liability; 4) the existence of a law enforcement act: the decision of the competent authority, which imposes legal liability, shows the type and degree of state influence – the procedural basis.

Keywords: *responsibility, person subject to prosecution, criminal proceedings, procedural status, suspect, accused, defense.*

УДК 343.103+004

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-619-626

Андрій ГРЕБЕНЮК©
кандидат технічних наук,
доцент

Тетяна БАДАЛОВА©
ад'юнкт

Юлія ТКАЧ©
ад'юнкт

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ

У статті розкрито поняття кіберзлочину, кіберзлочинності та питання надання міжнародно-правової допомоги під час розслідування кримінальних проваджень цієї категорії. Також визначено досудового розслідування у кримінальних провадженнях, пов'язаних з кіберзлочинами проблематику застосування чинного законодавства України та міжнародних угод під час проведення.

Ключові слова: *Інтернет, кіберзлочин, кіберзлочинність, міжнародна правова допомога, розслідування.*

Постановка проблеми. По-перше, недосконалість чинного законодавства України під час здійснення міжнародної правової допомоги під час проведення досудового розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з кіберзлочинами, по-друге, можливість перегляду та внесення змін до міжнародних угод у сфері кіберзлочинів.

© А. Гребенюк, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6529-683X>
andreynmu@i.ua

© Т. Бадалова, 2021

badalova1702@ukr.net

© Ю. Ткач, 2021

k_kpk@dduvs.in.ua